ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21
لجنه الانتخابات المركزية للكنيست 21
The Central Elections Committee for the 21st Knesset

השופט חנן מלצר
המשנה לנשיאת בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית

القاضي حنان ملتسر
نائب رئيس المحكمة العليا
رئيس لجنه الانتخابات المركزية

Justice Hanan Melcer
Deputy President of the Supreme Court
Chairman of the Central Elections Committee

ירושלים, כ״ח אדר ב תשע״ט
04 באפריל 2019

לכבוד
מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור
השופט (בדימוס) יוסף חיים שפירא

מכובדי מבקר המדינה,

הנדון: <u>פרשנות סעיף 75(ב) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ״ט-1969</u>
לסימוכין: מכתב כב׳ מתאריך 18 בפברואר 2019

הנני מאשר בתודה את קבלת פניית כב׳ שבסמך. תשובתי התעכבה שכן ניסיתי לבדוק דרכים שונות להיענות לפניית כב׳ (תוך היעזרות גם במשפט משווה). לצערי הגעתי למסקנה כי ללא תיקון חקיקתי ממצה – אין אפשרות לפתור את הסוגייה שהוצגה בפניית כב׳ (בכפוף לאמור בפיסקה 12 שלהלן), אף שגם אני שותף מלא לדאגתו הכנה והרבה של כב׳ לאנשים עם מוגבלות (ראו, למשל, פסק דיני בבג״צ 6069/10 רמי מחמלי נ׳ שירות בתי הסוהר (05.05.2014); דעתי ב-בע״מ 1184/14 פלוני נ׳ משרד הרווחה והשירותים החברתיים (01.04.2015).

ביא נימוקי למסקנה זו להלן ובסמוך.

חשאיות הבחירות

. עקרונות היסוד שבבסיס דיני הבחירות לכנסת, אשר מתווים את שיטת הבחירות

בישראל, קבועים בסעיף 4 לחוק-יסוד: הכנסת (להלן: חוק היסוד), הקובע כדלקמן:

> "הכנסת תיבחר בבחירות כלליות, ארציות, ישירות, שוות, חשאיות ויחסיות, לפי חוק הבחירות לכנסת; אין לשנות סעיף זה, אלא ברוב של חברי הכנסת".

על חשיבות עקרון חשאיות הבחירות, עמדו פרופ' אמנון רובינשטיין וד"ר רענן הר-זהב בציינם כך:

> "חשאיות הבחירות נועדה למנוע הפעלת לחץ או השפעה בלתי־הוגנת על הבוחר, **<u>והיא אינה בגדר זכות אלא חובה שאין להשתחרר היימנה</u>**" (אמנון רובינשטיין ורענן הר-זהב פירוש לחוקי-היסוד – חוק-יסוד: הכנסת 39 (יצחק זמיר עורך, 1993); ההדגשות במכתב זה אינן במקור, אלא אם צוין אחרת – ח"מ).

באחת הפרשות שהובאו בפניי בבית המשפט העליון, ציינתי כי עקרון החשאיות אינו מהווה רק זכות של הבוחר הפרטי, אלא משקף גם אינטרס ציבורי קריטי של שמירה על טוהר הבחירות, כדלקמן:

> "עקרון החשאיות נועד לשרת הן את **האינטרס הפרטי** של המצביע לשמור על סודיות הצבעתו (אינטרס שהמצביע רשאי לוותר עליו במקרה בו הוא מעוניין להסתייע במלווה), והן את **האינטרס הציבורי** – למנוע את קיומן של השפעות פסולות על רצונו החופשי של הבוחר ולהגן על טוהר הבחירות" (בר"ם 3235/09 עמאש נ' מנהל הבחירות למועצה המקומית גסר אלזרקא, פס' 29 לפסק-דיני (1.3.2011) (להלן: עניין עמאש); ההדגשות במקור).

לצד עקרונות היסוד, שעוגנו בסעיף 4 לחוק היסוד (ואף שוריינו בסיפא לסעיף 4, ובסעיף 46 לחוק היסוד כדי להעיד על חשיבותם) למדנו כי **עקרון טוהר הבחירות** מרחף מעל, ומורינו כי עלינו לפרש כל הוראה בדיני הבחירות בדרך המגשימה ביותר את השמירה על טוהר הבחירות, כפי שנקבע:

> "מהי תכליתו של חוק הבחירות? שאלה זו אינה פשוטה כלל ועיקר. יש לו לחוק הבחירות תכליות מספר ברמות הפשטה שונות. ודאי שאחת מתכליותיו של חוק הבחירות היא להגשים את רצונו של הבוחר. אך דומה שאין זו התכלית היחידה. אילו הסתפק המחוקק בכך, די היה לו בקביעה, שהבוחר ירשום את רצונו על פיסת נייר כלשהי וישלשלה לקלפי. אך לא זו גישתו של המחוקק, הקובע הסדרים מפורטים וטכניים באשר לסדרי ההצבעה. דומה שמטרתם של אלה הייתה להבטיח הגינות, טוהר ויעילות בסדרי הבחירות. אכן, המחוקק ראה לנגד עיניו לא רק את רצונו המופשט של הבוחר אלא אף את רצונו כפי שהוא בא לידי ביטוי במסגרות ובסדרים שנקבעו בחוק הבחירות. הגשמת מטרת החקיקה אין משמעותה רק הגשמת רצונו המופשט של הבוחר, אלא משמעותה גם הגשמת רצונו של הבוחר כפי שהוא בא לידי ביטוי בהסדריו של המחוקק, הבאים להבטיח גם טוהר, הגינות ויעילות בסדרי הבחירות" (השופט (כתוארו דאז) א' ברק, ב"ש 67/84 חדד נ' פז, פ"ד לט(1) 667 (1985), 670 (להלן: עניין חדד)).

מצויידים בעקרונות אלה, שהם נקודות המוצא לניתוח פרשני של דיני הבחירות

אבחן עתה את הוראת סעיף 75 לחוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב), התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הבחירות או החוק).

סעיף 75 לחוק הבחירות

. סעיף 75(א) לחוק הבחירות, קובע את הכלל שנועד להגשים את עקרון החשאיות, כדלקמן:

> "וכך מצביעים: בתא **המסתיר את הבוחר מעיני זולתו**, נותן הבוחר פתק הצבעה לתוך מעטפת ההצבעה שניתנה לו על ידי ועדת הקלפי; את המעטפה הוא מטיל לעיני ועדת הקלפי לתוך הקלפי".

הנה כי כן, הכלל שנקבע בחוק לשם הגשמת עקרון היסוד האמור הוא שאקט הבחירה נעשה "בתא המסתיר את הבוחר מעיני זולתו", ועל ידי נתינת פתק הצבעה לתוך מעטפת הצבעה אטומה, **כשהוא לבדו**. כך, מוסתרת הצבעתו של הבוחר מכל אדם (בהקשר זה אציין כי אם מעטפת ההצבעה או פתק ההצבעה מסומנים בדרך העלולה לזהותם – הינם פסולים, ואין למנותם כחלק מהקולות הכשרים (עיינו: סעיף 78(א)(3) לחוק הבחירות)).

. כמובן, ככל עקרון יסוד – גם עקרון החשאיות ניתן לאיזון אל מול זכויות ואינטרסים נוספים, ובכללם הזכות לבחור ולהיבחר, שאף הן מעוגנות בחוק היסוד. אך נוכח כל האמור, ברי כי יש לאפשר פגיעה בעקרון זה בזהירות רבה ובמשורה.

. אכן, נקודת האיזון בין השמירה על עקרונות השוויון והחשאיות לבין הגנה על זכותם של כל הזכאים לכך לבחור מצויה בסעיף 75(ב) לחוק הבחירות, המעגן את האפשרות להיעזר במלווה לשם הצבעה, בתנאים מסוימים.[4] הקובע כדלקמן:

> "מי שמחמת מחלה או מום אינו מסוגל לבצע את הפעולות המעשיות בתא ההצבעה לבדו, רשאי להביא אתו מלווה, שפרטיו יירשמו בפרוטוקול, כדי לעזור לו בפעולת ההצבעה; ואולם המלווה –
>
> (1) לא יהיה מנהל או עובד בית אבות או מוסד אחר בו שוהה המצביע;
>
> (2) לא ילווה ביום הבחירות יותר משני בוחרים".

האיזון שנקבע בסעיף 75(ב) לחוק הבחירות, הוא בתיבה: "אינו מסוגל לבצע את הפעולות **המעשיות** בתא ההצבעה לבדו". לעניין זה פירשה כב' השופטת (כתוארה אז) מ' נאור את נוסח הסעיף בעניין בחירות למועצות האזוריות, לפי סעיף 197 לצו המועצות האזוריות, כך:

> "תכלית ההוראה היא להגשים את זכותו של הבוחר המוגבל

---

[4] כמצויין בפניית כב', הוראה זו אינה ייחודית לבחירות לכנסת, והוראה זהה נקבעה גם בסעיף 61(ב) לחוק הרשויות המקומיות (בחירות), התשכ"ה-1965 (להלן: חוק הבחירות לרשויות המקומיות) ובסעיף 197 לצו המועצות המקומיות (מועצות אזוריות), התשי"ח-1958 (להלן: צו המועצות האזוריות).

> בפעולותיו המעשיות לבחור בבחירות. [...] הליווי והסיוע בפעולות המעשיות של ההצבעה נועדו לאפשר לבוחר להתגבר על מגבלותיו **הפיזיות** בדרכו לממש את הזכות לבחור ולהגשים את רצונו. המחוקק ביקש להבטיח כי הבחירה (הרצונית) תהיה עצמאית וחופשית אף אם ההצבעה (**הפיזית**) אינה כזו. לצורך זה נכון היה המחוקק לאפשר פגיעה מסוימת בעקרון החשאיות הקבוע בסעיף 189(א) לצו (הקובע כי "תובטח חשאיות מוחלטת" של הנמצאים בתוך תא ההצבעה) ולאפשר למלווה לסייע לבוחר בפעולות המעשיות של ההצבעה בקלפי. הפגיעה בעקרון החשאיות מקפלת בתוכה חשש מפני השפעה פסולה על הרצון החופשי של הבוחר, באופן החותר תחת תכלית ההוראה" (פסקה 15 לפסק דינה של כב' השופטת (כתוארה אז) מ' נאור **בבר"ם 2610/09** אפרים נ' ועדת הבחירות המקומיות למועצה מקומית אזורית גלבוע **(18.5.2009)** (**להלן**: עניין אפרים).

שופטי בית המשפט העליון, יושבי ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת בעבר, פירשו את התיבה "הפעולות המעשיות" שבסעיף 75(ב) לחוק הבחירות כמתייחסת אך לאפשרותו של הבוחר לבצע את הפעולות **הפיזיות** בתא ההצבעה לבדו: ראיית הפתקים, הרמת הפתק הרלוונטי והכנסתו למעטפה. ככל שהבוחר זקוק למלווה לצורך אחר בתא ההצבעה – הוא אינו רשאי להסתייע לשם כך במלווה (לאינדיקציות נוספות לכך שזו הפרשנות המקובלת לסעיף – עיינו: עניין עמאש; עמ"ן (חי') 34682-12-18 מרזוק נ' מנהל הבחירות בכפר ערערה – מר עיסמי עטא, פס' 23 לפסק הדין (14.1.2019); בש"א (חי') 484/98 זיאד נ' פקיד הבחירות לרשות המקומית כפר סאג'ור (12.1.1999); לדילמות החוקתיות הכרוכות בדרישות שכאלו – עיינו: Thomas H. Earle, Kristi M. Bushner, Effective Participation or Exclusion: The Voting Rights of People with Disabilities, 11 Temple Politcal & Civil Rights Law Review 327 (2001-2002)).

זאת ועוד – אחרת. פרשנות זו נובעת גם מחובתנו לשמור על טוהר הבחירות, ועל העקרון הבסיסי בדמוקרטיה לפיו. כפי שציינו המלומדים רובינשטיין והר-זהב, החשאיות אינה רק זכות של הבוחר אלא אף חובה. זאת, כדי לשמור על טוהר הבחירות כאינטרס מוגן, ולמנוע את ניצולה של הזכות להסתייע במלווה כך שיתאפשר למי שמבקש לבחור בשם מי שאפשרות הבחירה אינה בידו – לבחור פעמיים (למשל: מי שנוכח מוגבלות שכלית-התפתחותית אינו מסוגל לבחור בחירה רצונית). בענייננו, החשש אינו רק מהפעלת לחץ על הבוחר להצביע בניגוד לרצונו, אלא מדובר בחשש מכך שהמלווה, אשר נכנס לתא ההצבעה במטרה לסייע בביצוע הפעולות המעשיות בו – יבחר על פי רצונו, במקום על פי רצון הבוחר. מקרה כאמור לא יפגע רק בזכות היסוד לבחור, הנתונה לבוחר עם המוגבלות, אלא יפגע גם עקרון השוויון – משום שהמלווה יזכה למעשה לשני קולות.

על כן, התכלית בבסיס ההסדר בחוק – היא לאפשר לבוחר עם מוגבלות שאינו מסוגל לבצע את הפעולות הפיזיות בתא ההצבעה לבדו, אך כשיר לגבש עמדתו –

לעשות כן. ואולם, ככל שמדובר בבוחר שמסוגל מבחינה פיזית להצביע, אך אינו מסוגל לבחור **בפן המהותי** – לא ניתנה בחוק הקיים האפשרות לאדם נוסף להתלוות אליו לתא ולהצביע במקומו (השוו למשל לדברי כב' השופטת (כתוארה אז) נאור בעניין אפרים: "המחוקק ביקש להבטיח כי **הבחירה** (הרצונית) תהיה עצמאית וחופשית אף אם **ההצבעה** (הפיזית) אינה כזו" (שם, בפס' 15 לפסק-דינה).

לעניין חשש המחוקק מכך שמלווה עשוי לאיין את רצון הבוחר עם המוגבלות, ר' למשל את דברי **ההסבר** להצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 30) (לוח זמנים והוראות אחרות), התשנ"ו-1995, (ה"ח 2440 182, 184), **במסגרתו נוספו מגבלות פרסונאליות על זהות המלווים**:

> "השופטים – יושבי ראש ועדות הבחירות האזוריות – מתלוננים על תופעה נפוצה, שלפיה מביאים במרוכז לקלפי תושבי בתי-אבות או מוסדות דומים אחרים ומנהל המוסד או אחד מעובדיו נכנסים לתא ההצבעה עם כל אחד מהמצביעים כדי לעזור להם להצביע. קיים חשש מבוסס וחמור, כי הצבעת בוחרים אלו איננה חופשית והפתקים המוכנסים למעטפות אינם לפי רצון המצביעים. מוצע לאסור על מנהלים ועובדים אלו לעזור בפעולת ההצבעה".

אמנם במקרה שלפנינו אין מדובר בחשש למהלך מאורגן של ניצול הבוחרים על-ידי מלווים, אך ברי כי החשש לפגיעה ברצונו של כל בוחר המצביע בסיוע מלווה, קיים גם קיים אף כאן. בהקשר זה יצוין כי אף השופטת (כתוארה אז) א' חיות הביעה בעניין עמאש חשש מהרחבת מספר המצביעים בבחירות בעזרת מלווים (שם, בעמ' 23).

אשר על כן, נוכח הפרשנות המילולית והתכליתית של סעיף 75 לחוק הבחירות, ובמטרה לאזן בין מתן האפשרות לבוחרים עם מוגבלות לממש את זכותם הדמוקרטית ולבחור – לבין ההגנה על עקרונות היסוד לחשאיות ושוויון, נקבע כי רק בוחר שאינו מסוגל לבצע את הפעולות **<u>המעשיות</u>** בתא ההצבעה לבדו יוכל להיעזר במלווה.

1. זאת ועוד – אחרת, סעיף 75(ג) לחוק הבחירות, קובע כי:

> "התעורר ספק בדבר קיום התנאים שבסעיף קטן (ב) יכריע בו מזכיר ועדת הקלפי".

מובן כי מזכיר ועדת הקלפי, שהוא נציגה של **ועדת הבחירות המרכזית**, איננו רופא או בעל מקצוע אחר שרשאי לאבחן את מצבו הרפואי של הבוחר. ההכרעה בקלפי חייבת להיות מהירה, יעילה ועל סמך פרמטרים ברורים, פשוטים וניתנים ליישום בשוויון. כפי שציין כב' השופט (כתוארו אז) א' ברק בעניין חדד:

> "נראה לי, כי במצב דברים זה רצויים כללים חדים וברורים ואין זה רצוי כלל להכיר בתחום רחב של חוסר ודאות ושיקול-דעת. החלטת הוועדה נעשית בלחץ הנסיבות, ורצוי הוא כי תודרך על-ידי כללים פשוטים ואלמנטאריים. חושש אני כי גישה אחרת תביא לאנדרלמוסיה, לחשדנות, לריב ומדון, שסופם תוהו ובוהו בהליך

הבחירות״, (בפסקה 7 לפסק דינו; ראו גם עניין אפרים, פיסקה 18 לפסק דינה של השופטת מ׳ נאור).

גם רציונל זה תומך בפרשנות לפיה רק מוגבלות פיזית, ולא מוגבלות מחשבתית או התפתחותית יאפשרו למלווה להיכנס לתא ההצבעה ביחד עם הבוחר, שכן כיצד יבחין מזכיר ועדת הקלפי בין בוחר שיש לו מוגבלות שכלית-התפתחותית לבין בוחר שאין לו את היכולת לגבש עמדתו. האם מצופה ממזכיר ועדת הקלפי לאבחן בין בוחר שלוקה, למשל, בדימנציה ולכן אינו מסוגל לגבש דעתו ולבחור, לבין בוחר המסוגל לבחור, אך אינו מסוגל להביע עצמו בפניו?

יחס בין הפרשנות שהובאה לבין זכויות אנשים עם מוגבלות, כעולה מהאמנה בדבר זכויותיהם ל אנשים עם מוגבלויות ומחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ״ח-1988

1. במכתב כב׳, אוזכרה גם האמנה בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות (להלן: האמנה). בהקשר שבנדון דידן, אדגיש את החשיבות העצומה שרואה **ועדת הבחירות המרכזית** בהנגשת הליך הבחירות לאוכלוסיית הבוחרים עם מוגבלות ואת המאמצים הרבים המושקעים בכך. כך, למשל, במערכת בחירות זו יהיו קלפיות נגישות בלמעלה מ-54%(!) מריכוזי הקלפיות ברחבי הארץ; כל מזכירי ועדות הקלפי הונחו לגבי התאמות נגישות נדרשות – בחומרי הלימוד שלהם ובהדרכות פרונטאליות שעברו; נכתבו – בסיוע **נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות** – תדריכים למזכירי ועדות הקלפי ולסדרנים בקלפיות, שיהיו בפניהם ביום הבחירות ומתייחסים להתאמות אפשריות לסיוע למגוון סוגים של מוגבלויות; בכל הקלפיות ברחבי הארץ יחולק תדריך בכתב הכולל הסבר לגבי כל שלבי ההצבעה, שמיועד לסייע לבוחרים עם לקות שמיעה להתמודד בצורה המיטבית עם הליך הבחירה; מתקיים פיילוט במרכזים לעיוור במסגרתו יתאפשר לעיוורים ולבוחרים עם לקות ראייה להצביע בסיוע מכשיר מיוחד שימנע את הצורך במלווה; הופקו ופורסמו תדריכי מידע לציבור לגבי הליך הבחירות, בפישוט לשוני ובעברית קלה ועוד ועוד.

מהאמור עולה כי, הוועדה משקיעה מאמצים רבים בהנגשת הליך הבחירות לאוכלוסייה כולה, ובכלל זה גם לאוכלוסיית הבוחרים עם המוגבלויות. מתן האפשרות לכל בוחר להגשים את זכותו לבחור היא ממטרות העל של הוועדה, גם בהיעדר חובות חוקיות לעשות כן מכוח הדינים הספציפיים הנוגעים בבוחרים עם מוגבלות.

1. יחד עם זאת, המצב החוקי הקיים, אשר תואר לעיל – איננו פוגע באופן משמעותי בזכות של אנשים עם מוגבלויות מסוימות לבחור, ובפרט מוגבלויות קוגניטיביות, שכן בכל מקרה בו הבוחר יכול, פיזית, לבחור, הוא רשאי להביא עמו פתק הצבעה

מן החוץ, כאמור בתקנה 31(ב) לתקנות הבחירות לכנסת, התשל"ג-1973, הקובעת כי:

> "על אף האמור בתקנת משנה (א) אין הבוחר חייב להשתמש דווקא בפתק שסופק על ידי הועדה המרכזית; רשאי הוא להביא עמו פתק מבחוץ, ולהשתמש בו לצורך הצבעה, ובלבד שהפתק יהיה על פי דוגמה שאישרה הועדה המרכזית ועליו אות או אותיות או כינוי ואות או אותיות של הרשימה, בעברית בלבד או בעברית עם תרגום לערבית."

1. בהקשר זה, יש להדגיש כי סעיף 29(א)(3) ל אמנה קובע כדלקמן:

> "Guaranteeing the free expression of the will of persons with disabilities as electors and to this end, **<u>where necessary</u>**, at their request, allowing assistance in voting by a person of their own choice".

קרי, האמנה, בהתייחסותה לאפשרות ליווי הבוחרים, מדגישה הן את דרישתו של הבוחר, והן את **אלמנט הצורך** בסיוע של מלווה כאמור. הדין הישראלי מילא את אלמנט הצורך בתוכן, וקיפל בתוכו גם את עקרונות השוויון והחשאיות הנ"ל. לטעמי, פרשנות זו מתיישבת במלואה עם האמנה. ברי כי לא כל מוגבלות משפיעה על אפשרות התפקוד בתא ההצבעה ומצדיקה שימוש במלווה. התייחסות כוללנית לכל הבוחרים עם מוגבלות – ללא סייג באשר לסוגה או להשפעתה על הבוחר – כבוחרים הזכאים למלווה, עלולה לפגוע בעקרונות היסוד של הבחירות.

לכך אוסיף, כי אינני משוכנע כי פרשנות זו אכן פוגעת בבוחרים. מזכירי ועדות הקלפי מונחים לכתוב הערות בפרוטוקול במקרה בו הם מסרבים לאשר לאדם המבקש זאת להסתייע במלווה ובמהלך יום הבחירות הוועדה מפעילה מוקד טלפוני לפניות הציבור. לאחר סיומה של כל מערכת בחירות הוועדה אף מקיימת הליך ארוך של הפקת לקחים. בכל הדרכים הללו ובהקשר זה, לא נודע לוועדה על בעיה שנוצרה מאופן פרשנות החוק, ועל אוכלוסייה שטוענת לפגיעה.

עמד על כך יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-20, כב' המשנה לנשיאה (בדימוס) ס' ג'ובראן, בתגובה לבקשה לאפשר לכל מצביע המצהיר על מוגבלות ומבקש כך – להסתייע במלווה:

> "סעיף 75(ב) לחוק הבחירות קובע שמי **שמחמת מחלה או מום** [ההדגשה במקור – הח"מ] אינו מסוגל לבצע את הפעולות המעשיות בתא ההצבעה לבדו, רשאי להביא אתו מלווה כדי לעזור לו בפעולת ההצבעה. בהתאם לחוק המכריע בשאלה האם בוחר אינו מסוגל לבצע את הפעולות המעשיות לבדו, מחמת מחלה או מום – הוא מזכיר ועדת הקלפי. **<u>לא ידוע לנו על מקרים בהם התבקשה הצבעה של אדם בעל מוגבלות להצביע כאמור, והוא הושב ריקם</u>**. סעיף זה מאזן, באופן ראוי, בין העיקרון החוקתי של חשאיות הבחירות (ס' 4 לחוק-יסוד: הכנסת) לבין התכלית הראויה של אופן הצבעה נגיש אשר מביא להצבעה שוויונית גם של אנשים עם מוגבלויות" (סלים ג'ובראן **החלטות והנחיות ממערכת הבחירות לכנסת העשרים** 378 (2015), מפורסם באתר ועדת הבחירות המרכזית).

1. יוטעם כי פרשנותי זו מבוססת על הדין הקיים ועל האיזון שערך המחוקק, ועל פרשנות עבר של יושבי ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת, משכך איני רואה מקום או סמכות לשנות מן הפרשנות הנהוגה מימים ימימה **בוועדת הבחירות המרכזית** ובמשרד הפנים בסד זמנים כה קצר ולקראת הבחירות לכנסת ה-21 (בהערת אגב אוסיף כי בדיקה של המשפט המשווה העלתה שהוא אף מחמיר יותר בנושאים אלה ובחלק מהמדינות אף מוגבל הכושר לבחור). הנה כי כן ככל שיוצע תיקון חקיקה במהלך הכנסת ה-21, ניתן יהיה לבחון את השפעתו על זכויות בוחרים עם מוגבלות והשלכותיו על עקרונות היסוד של דיני הבחירות.

1. לא למותר לציין כי נמסר לי שאף אין עמדת ממשלה אחידה בנדון דידן. כך, אני מבין שעמדת משרד הפנים, האמון על ביצוע הבחירות לרשויות המקומיות ולמועצות האזוריות, היא כעמדתי, ואף היועץ המשפטי לממשלה לא גיבש עמדה סופית בנדון דידן, על אף שהונחה בפניו חוות דעת מטעם נציבות שוויון לאנשים עם מוגבלות. העובדה כי אין עמדה אחידה מטעם הממשלה (שאינה מחייבת, כמובן, את הוועדה לפי סעיף 137 לחוק הבחירות, אך תמיד יינתן לה משקל הולם), מעידה אף היא על מורכבות הסוגיה והרגישות הנדרשת בעת שינוי האיזון שנקבע בחוק בין אופן מימוש זכותם של אנשים עם מוגבלות לבחור לבין ההגנה על טוהר הבחירות. אינני סבור כי ראוי לסטות כעת מהדין הקיים ללא דיון מעמיק על הצורך בשינוי הדין (וללא נתונים המעידים על צורך שכזה) או הליך סדור לבחינת ההצעה לשינוי והשלכותיה.

1. לפני סיום אבקש להבהיר שוב כי הוועדה רואה חשיבות עליונה בכך שכל בעל זכות בחירה הרוצה בכך יוכל לממש את זכותו להצביע. גם מטעם זה, ביום הבחירות יופעל מוקד טלפוני לפניות הציבור (הכולל גם מענה בשפות שונות, מס' פקס' לאנשים עם לקות שמיעה, מס' למענה ממוחשב ומספר למודיעין SMS). כפי שכבר פורסם, ככל שיהיו מקרים קונקרטיים בהם סירוב של מזכיר ועדת קלפי לאפשר לאדם להסתייע במלווה מונע ממנו לכאורה את האפשרות לבחור – יוכל הבוחר או המלווה לפנות למוקד זה, ויינתן לו מענה קונקרטי.

1. אני עומד, כמובן, לרשות כב' בכל שאלה או הבהרה נוספת, ככל שתתבקש.

חנן מלצר, שופט

המשנה לנשיאת בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21

העתקים: המנהלת הכללית של ועדת הבחירות המרכזית, עו"ד אורלי עדס
היועץ המשפטי לוועדת הבחירות המרכזית לכנסת, עו"ד דין ליבנה
נציב שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, מר אברמי טורם
ראש אגף (פיקוח על בחירות ברשויות המקומיות), משרד הפנים, גב' ענת אסרף-חיוט